

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

te bieden heeft, met name als het gaat om de ontwikkeling van de prefrontale cortex en executieve functies. Voor de lezer die er niet tegen opziet om al heen en terug bladerend de informatie bijeen te garen, is het een rijk boek vol nuttige informatie.

Joke Spikman

Literatuur

Rabbitt, P. (1997). *Methodology of frontal and executive function*. Hove: Taylor & Francis, Psychology Press.

Neuropsychology of malingering casebook

Joel E. Morgan & Jerry Sweet (red.), (2008)
New York & Londen: Psychology Press
696 pagina's
ISBN 9781841694788

Een 37-jarige man loopt na een val op de stoep martig tot ernstig hersenletsel op. Hij heeft een schedelbasisfractuur en een intracerebrale bloeding. De man is vluchteling, die op basisniveau het Engels beheerst en weinig tot geen onderwijs heeft genoten. Hij zegt sinds het ongeval lichamelijke (onder andere evenwichtsproblemen, duizeligheid), cognitieve (onder andere concentratie- en geheugenproblemen) en emotionele (onder andere depressie met suïcidepogingen) klachten te hebben. Hij klaagt de persoon aan die volgens hem verantwoordelijk was voor zijn val. In het kader van de civielrechtelijke procedure wordt een neuropsychologisch onderzoek aangevraagd om de cognitieve en emotionele gevolgen van het ongeval in kaart te brengen. Hij presteert onder andere laag bij taken voor mentaal tempo en geheugen. Hij presteert op kansniveau bij symptoomvaliditeitstests (svt's). Bij de vragenlijsten is sprake van een ongeloofwaardige klachtenrapportage. Is er in dit geval sprake van simuleren oftewel malingeren? Of is er sprake van emotionele en cognitieve stoornissen?

Deze casus is een van de veertig gevalbeschrijvingen in het boek. Het boek richt zich op neuropsychologische expertises binnen de civiel- en strafrechtelijke context. Voor het vaststellen van malingeren vormen de zogenaamde Slick-criteria, opgenomen in een appendix, de gouden standaard. De aanwezigheid van een extern motief is hierbij een noodzakelijke voorwaarde. Vervolgens komt de neuropsycholoog op basis van falen op svt's en de aanwezigheid van discrepanties tussen klachten en actueel functioneren tot een waarschijnlijkheidsdiagnose. Er moet zodoende een inschatting worden gemaakt op basis van alle beschikbare gegevens. Dit boek is bedoeld om de clinicus hierbij te helpen door experts te laten beschrijven hoe zij in individuele gevallen tot hun beoordeling zijn gekomen.

Het boek bevat zes secties. De eerste sectie bestaat uit drie inleidende hoofdstukken, die ingaan op het belang van het onderzoek naar malingeren binnen de juridische context en methoden om malingeren vast te stellen. Deze hoofdstukken zijn erg globaal, en voor een meer gedegen bespreking van deze onderwerpen raad ik het boek van Boone (2007) aan.

In sectie II en III worden gevalsbeschrijvingen uit respectievelijk de civielrechtelijke en forensische domeinen besproken. Bij de casuïstiek van sectie II gaat het om het verkrijgen van een schadevergoeding of arbeidsongeschiktheidsuitkering. Er is een onderverdeling gemaakt in de thema's hersenletsel bij volwassenen, psychiatrische aandoeningen, moeilijk te diagnosticeren of discutabele aandoeningen (bijvoorbeeld het chronisch vermoeidheidsyndroom) en pediatrische en leerstoornissen. Deze sectie is het meest uitgebreid en beslaat twee derde van het boek. De forensische sectie bevat vier hoofdstukken en handelt over de beoordeling of de verdachte bekwaam genoeg is om terecht te staan en of hij (zij) ten tijde van het delict verminderd toerekeningsvatbaar was.

Van tevoren was ik wat huiverig dat in dit boek enkel de typische problematiek inherent aan de claimcultuur in de Verenigde Staten zou worden geschetst en dat het vooral zou gaan om 'het vangen van boeven'. In de gevalsbeschrijvingen komt echter een genuanceerder beeld naar voren van cognitief onderpresteren en ongeloofwaardige klachtenrapportage. De verschillende beschrijvingen maken duidelijk dat er geen strikt onderscheid is tussen malingeren en psychiatrische aandoeningen, waaronder somatoforme en nagebootste stoornissen, en dat deze aandoeningen comorbide kunnen voorkomen. Ook wordt het voorkomen van malingeren bij neurologische stoornissen beschreven.

De gevalsbeschrijvingen zijn om verschillende redenen informatief. De auteurs geven inzicht in hun redenering door stap voor stap uit te leggen hoe zij tot hun beoordeling zijn gekomen. Het neuropsychologisch testprofiel gaat samen met gegevens uit het medisch dossier, informatie over actueel en premorbide functioneren, observaties en de wetenschappelijke literatuur over cognitieve stoornissen bij verschillende aandoeningen en malingeren. Bij meerdere casus worden gedeeltes uit het rapport vermeld, zodat je als lezer ook inzicht krijgt in hoe de uitslag wordt gecommuniceerd naar derden. Verder bevat het boek enkele unieke gevallen, waarvan veel te leren valt. De hierboven genoemde casus is daar een mooi voorbeeld van. De auteur concludeert dat er wordt voldaan aan de Slick-criteria voor waarschijnlijk malingeren van cognitieve stoornissen, maar dat er tevens sprake is van neurologische schade en verergering van pre-existente emotionele problematiek. Na schikking van de rechtszaak ver-

zoekt de patiënt zelf om hernieuwd onderzoek. Hij wenst geen bevoogding meer en wil aantonen dat hij in staat is zijn financiën te beheren. Hij presteert goed bij SVT's, maar de overige testprestaties verbeteren maar ten dele. Bij de vragenlijsten ontkent hij emotionele problemen, hetgeen een te rooskleurig beeld geeft van zijn actuele functioneren.

In sectie IV wordt de rol van het neuropsychologisch onderzoek binnen de claimbeoordeling vanuit verschillende beroepsperspectieven besproken.

Hierbij komen onder andere de verzekeraar en advocaten aan bod. Hoewel volledig geënt op de Amerikaanse situatie, geeft dit deel wel een beeld van de rechtsgang waarbinnen het

neuropsychologisch onderzoek zijn betekenis krijgt. Het neuropsychologisch onderzoek kan, mits SVT's worden geïncludeerd, een waardevolle bijdrage leveren aan beoordeling van claims. Tegelijkertijd wordt benadrukt dat de centrale vraag bij de claimbeoordeling is of iemand beperkingen heeft en niet of iemand malingert.

Sectie V gaat in op de ethische en professionele kwesties rondom malingeren. Hierbij gaat het onder andere om de vraag of je na het te hebben vastgesteld malingeren moet bespreken en of je het testonderzoek moet continueren. Belangrijke vragen, die helaas ter sprake komen in een algemeen hoofdstuk aan het eind van het boek. Slechts in één casus wordt het onderpresteren na de eerste testsessie besproken en worden aan de patiënt verschillende opties voorgelegd voor het vervolgtraject. In alle overige gevallen wordt een volledig testonderzoek afgenomen en krijgt de patiënt niet de mogelijkheid om zijn inzet te verbeteren. Een gemiste kans omdat het uiteindelijk om het objectiveren van cognitieve capaciteiten van de patiënt zou moeten gaan. In sectie VI wordt globaal de stand van zaken geschetst en worden toekomstige onderzoeksvragen geformuleerd. De toekomstige vragen richten zich vooral op het verbeteren van detectie door middel van het ontwikkelen van verfijndere methoden die robuust zijn tegen coaching. Analoot aan het concept 'bulletproof' wordt gesteld dat SVT's 'ligitantproof' en 'lawyerproof' moeten zijn. Dit roept bij mij toch het beeld op van 'boeven vangen'.

Alles tezamen nemend is het boek zeker een aanwinst voor de neuropsycholoog. De clinicus kan putten uit gedetailleerde besprekingen van expertises bij gevarieerde casuïstiek. Het werk geeft een goed overzicht van de wetenschappelijke literatuur over

Malingers: Oplichters of mensen met problemen?

cognitieve profielen bij uiteenlopende klinische aandoeningen, symptoomvaliditeitstaken en malingeren. In een handige bibliografie (appendices A tot en met E) is de literatuur gerangschikt naar onderwerp terug te vinden. Dit alles kan de clinicus helpen bij het verrichten van expertises. In dit opzicht maakt het boek zijn pretentie waar. Een minpunt is dat informatie onnodig wordt herhaald. Dit gebeurt bij bespreking van een casus, maar ook tussen de hoofdstukken is er te veel overlap. Verder is het storend dat de tabellen met neuropsychologische testgegevens niet uniform zijn opgemaakt en vooral dat niet altijd standaardscores worden vermeld. Ten slotte vind ik het jammer dat belangrijke ethische kwesties omtrent malingeren nauwelijks worden uitgewerkt binnen de casuïstiek. Veel meer dan een specifieke tekortkoming van dit boek is dit een manco van het onderzoeksveld, waarin alles lijkt te draaien om detectie. Dit doet onvoldoende recht aan de problematiek. Zoals de gevalsbeschrijvingen laten zien, gaat het bij malingeren veel vaker om personen die met hun maar al te echte problemen zijn verwickeld in slepende rechtszaken, dan om gewone oplichters die gepakt moeten worden.

Brechje Dandachi-FitzGerald

Literatuur

Boone, K.B. (red.), (2007). *Assessment of feigned cognitive impairment: A neuropsychological perspective*. New York: Guilford.

Autisme: Een korte inleiding

Uta Frith

Amsterdam: Nieuwezijds, 2009

168 pagina's

Toen Uta Frith aan dit boek begon dacht ze dat de klus zo geklaard zou zijn (het boek *Autisme: Verklaringen van een raadsel* uit 2005 lijkt een voor vakgenoten geschreven variant), maar dat viel haar tegen: ze kwam tot de conclusie dat er eigenlijk nog niet zoveel vaststaat rondom autisme. Met name de laatste tien jaar is er het nodige veranderd door een grote toename van het aantal studies, maar ook door veranderende inzichten in de diagnosticering. Het aantal mensen met de diagnose is daardoor explosief toegenomen, en ook het 'gemiddelde beeld' verandert. Natuurlijk is er de klassieke autist, maar de Asperger is een zelfstandig beeld geworden, een persoon met weliswaar autistische trekken maar toch ook weer heel anders. Tussen deze twee uitersten zit een grote groep mensen met probleemgedrag waarvan lang niet makkelijk is vast te stellen of we dat nu autisme moeten noemen of iets anders: je moet een ervaren clinicus zijn om dat goed te kunnen beoordelen zegt Frith.

Frith hanteert een zeer toegankelijke schrijfstijl. Het boek zal voor een geïnformeerde leek goed leesbaar zijn. Zij vertelt het verhaal aan de hand van een moeder die vreest dat haar kind autistisch is en er meer over wil weten. Daarnaast gebruikt ze drie casus, in ernst variërend. Zo bespreekt ze het probleem van de diagnostiek, de biologische kenmerken en vijf ideeën over de mentale stoornissen: *mind reading*, de (afwezigheid van) de drang om sociaal te zijn; het spiegelsysteem; zwakke coherentie en ten slotte problemen in het executief functioneren. Frith oppert als fundamenteel probleem waarmee de verschillende aspecten begrepen kunnen worden, de gedachte dat bij autisten de top-down sturing onvoldoende functioneert. Ondanks de simpele bewoordingen waarmee ze dit alles uitlegt, vond ik het geheel nog best lastig te begrijpen: Frith gaat de conceptuele problemen niet uit de weg en lost ze ook niet even op. Er komt dan ook geen eenvoudig beeld naar voren van de specifieke stoornissen bij autisme. Maar de lezer heeft wel in korte tijd de essentiële ideeën, de voors en tegens op een rij en kan gewapend met die kennis makkelijker de empirische studies op hun waarde schatten.